

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมปัจจุบันการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งถือเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งในการที่จะพลิกฟื้นเศรษฐกิจของประเทศให้หลุดพ้นจากภาวะวิกฤตการณ์ที่ไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันนี้ และเชื่อว่าจะเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆทางสังคม โดยเฉพาะปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ และปัญหาความยากจนได้ ชุมชนจะเข้มแข็งได้ต้องเกิดจากคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนมีส่วนร่วม มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การแสดงความคิดเห็นต่างๆทั้งในฐานะผู้คิดริเริ่มวางแผน ผู้ประสานงาน และผู้สนับสนุน จากอดีตของการพัฒนาที่ผ่านมาพบว่าในขั้นของการแปรรูปหรือนโยบายไปสู่การปฏิบัติ การนำนโยบายมาปฏิบัติ (Policy Implementation) มักจะประสบกับความล้มเหลวอันเนื่องมาจากการใช้วิธีการพัฒนาแบบสั่งการจากเบื้องบน กระบวนการวางแผนงานจากระดับบนลงล่าง (Top-down planning process) ซึ่งเป็นจุดอ่อนของการพัฒนาโดยใช้กระบวนการของรัฐ^๑

ฉะนั้น บทบาทและการมีส่วนร่วมของคน ในชุมชนจึงเป็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาที่สำคัญยิ่งในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวทางการพัฒนาจากล่างสู่บน กระบวนการวางแผนงานจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom-up planning process) ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๖พ.ศ. ๒๕๕๐ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองมากขึ้น ตามมาตรา ๒๘๒ที่บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๑ รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น” และให้ประชาชนมีสิทธิที่จะถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ โดยมาตรา ๒๘๖ บัญญัติว่า “ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียง เห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ^๒ การลงคะแนนเสียงตามวรรคหนึ่งต้องมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาลงคะแนนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด ” และยังให้ประชาชนมีสิทธิเสนอร่างกฎหมายท้องถิ่นได้ตามมาตรา ๒๘๗ว่าราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งใน

---

^๑ สุภารัตน์ รักษ์มณี, “บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง : ศึกษากรณีชุมชนบ้านขุนอำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่”, นิเทศศาสตร์ธุรกิจ มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต), ๒๕๔๕, หน้า ๕.

^๒ ประเวศ วะสี, ในหนังสือการพัฒนาประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมือง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๗), หน้า ๑๔-๑๕.

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้

ชุมชน จัดได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของสังคม เพราะชุมชนหมายถึงกลุ่มคนที่มีความผูกพันกันตั้งแต่ระดับครอบครัว เพื่อนบ้าน มีความเอื้ออาทร รักและปรารถนาดีต่อกัน เป็นพื้นฐานที่กลมเกลียวจิตใจคนในสังคม การที่จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้นั้น ย่อมมาจากหลายปัจจัยที่สำคัญคือ คนในชุมชนย่อมมีศีลธรรม มีจิตสำนึกร่วมกันในการพัฒนาส่วนรวม มีการแบ่งปันกัน ชุมชนต้องปลอดอบายมุข ดังแนวคิดของ คริสต์ บราวน์ (Christ brown) พูดถึง “ชุมชน” ว่าโดยทั่วไป นักทฤษฎีมักมองแต่ในแง่ดีไว้ หมายถึง การที่ประชาชนมารวมตัวกัน มีความสนใจร่วมกัน มีอัตลักษณ์เดียวกัน มีความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน ถ้าเป็นเช่นนี้ได้ก็ถือว่าประสบผลสำเร็จแล้ว บราวน์ (Brown) เห็นว่า “เพียงเท่านี้ยังไม่พอชุมชนที่ประสบความสำเร็จจริงยังต้องมีความตระหนักสำนึกทางศีลธรรมแล้ว การรวมตัวกันในชุมชนอาจเป็นไปด้วยความไม่เข้าใจกันและด้วยเกลียดชังก็ได้”^๓ ลักษณะของชุมชนที่เข้มแข็งตามแนวคิดของ บราวน์ (Brown) จึงเน้นความสำคัญด้านจิตใจเพราะคนที่มีจิตใจดีมีจิตสำนึกทางศีลธรรม เมื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ย่อมมีความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจเกื้อกูล แบ่งปันกัน เห็นความสำคัญของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ในทางกลับกันหากคนปราศจากศีลธรรม การมารวมตัวกันทำงานส่วนรวม ร่วมกันอาจเกิดความไม่เข้าใจกัน เช่น อาจจะมีผลขัดผลประโยชน์กัน ในกรณีทำงานของส่วนรวมมีผลประโยชน์ด้านการเงินเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย คนที่ขาดศีลธรรม มักคิดเอาเปรียบผู้อื่นนึกถึงประโยชน์ส่วนตนก่อนส่วนรวม และอาจขัดแย้งกับคนที่ขาดศีลธรรม มักคิดเอาเปรียบผู้อื่นนึกถึงประโยชน์ส่วนตนก่อนส่วนรวม และอาจขัดแย้งกับคนที่มีศีลธรรม ในที่สุดก็จะเกิดการเกลียดชังกัน ทะเลาะเบาะแว้งและไม่ให้ความร่วมมือต่อกัน สภาพสังคมหรือชุมชนจึงเกิดปัญหาตามมา ซึ่งมีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดีบำเพ็ญตนให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อสังคมและส่วนรวม มีความสามัคคีต่อสังคมที่เราดำเนินชีวิต การที่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญถึงความสามัคคี เนื่องมาจากมนุษย์ทุกคนที่เกิดมามีสังคม ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการอยู่ร่วมกันและดำรงชีวิตของมนุษย์โดยมนุษย์ไม่สามารถอยู่ได้ตามลำพังโดยสังคมของมนุษย์เริ่มต้นตั้งแต่สถาบันครอบครัวซึ่งการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในสถานะต่างๆ^๔ โดยการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมและมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องของมนุษย์นั้นย่อมมีสังคมแตกต่างกันออกไป เช่น สังคมของกลุ่มคนที่เจริญโดยคุณ เจริญโดยชาติ เจริญโดยวัย สังคมพระภิกษุ สังคมขุนนาง สังคมนักปราชญ์ราชบัณฑิต สังคมกรรมาชีพ สังคมพ่อค้า สังคมทหาร สังคมตำรวจ สังคมชาวไร่ สังคมชาวนา เป็นต้น

พระพุทธศาสนาอาศัยหลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจมนุษย์ให้มีการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลผูกมิตรไมตรี ถือว่าเป็นหลักที่สร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคมและโลก^๕ สังคมเหล่านี้ย่อมมี

^๓ คริสต์ บราวน์, อ้างใน วิทยานิพนธ์เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง : ศึกษากรณีชุมชนบ้านขุน อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ โดย นางสาวสุภารัตน์ รักษมณี, (๒๕๔๕), หน้า ๑.

^๔ งาน อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

^๕ อด.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๑.

กฎระเบียบ การปฏิบัติ ความแตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคมต้องให้เกียรติ ศักดิ์ศรี เคารพในสิทธิ เสรีภาพของกันและกัน สังคมหนึ่งอาจเปลี่ยนฐานะขึ้นไปเป็นอีกสังคมหนึ่งหรือลดฐานะลงมาเป็นอีก สังคมหนึ่งได้ อยู่ที่ว่ากระทำหรืออาชีพ ความเป็นอยู่ของผู้นั้นหรือสังคมนั้นเป็นสำคัญ ไม่มีใคร กำหนดไว้แน่นอน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งมีบทบาทหน้าที่หลักในการ พัฒนาสังคมและส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงในชีวิตของประชาชนทุกกลุ่มในประเทศไทยได้กำหนดให้ “สังคมไทยที่พึงปรารถนา คือ สังคมที่ติงามและอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” รวมทั้งได้กำหนดคำนิยามไว้ อย่างชัดเจนว่า หมายถึง สังคมแห่งความพอเพียงและสันติสุข มีเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ทอดทิ้งกัน มีความเป็นธรรม มีวัฒนธรรม มีคุณธรรม มีความเข้มแข็งทางสังคม และสามารถรักษาความสมดุลใน ตัวเองและกับโลกภายนอกท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงได้^๖

หากทุกคนในชุมชนมีศีลธรรม และตระหนักในหน้าที่ของตนที่จะทำชุมชนนั้นให้เข้มแข็ง ได้นั้นจะต้องยึดหลักการดำเนินชีวิตของตน ตามหลักศีล ๕^๗ สังคหวัตถุ ๔^๘ อปายมุข ๖^๙ และทศ ๖^{๑๐} หัวข้อธรรมที่นำมาวิจัยในครั้งนี้ ก็จะทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เพราะคนในสังคม มีความเคารพ แบ่งปัน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดรู้จักกันทั้งหมู่บ้าน เป็นชุมชนมีน้ำอยู่ เมื่อคน ในชุมชนต่างรู้หน้าที่ และมีความสามัคคี ยอมนำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนนั้น ดังที่ โรเบิร์ต. เรดฟิลด์ (Robert. Redfield) เจ้าของทฤษฎี การปกครองส่วนท้องถิ่น (Folk-urban Continuum) ได้ ศึกษา “หมู่บ้านท้องถิ่นในยูคาทาน ประเทศเม็กซิโก”^{๑๑} พบว่า กลุ่มมีขนาดเล็ก คนในกลุ่มมีความ คล้ายคลึงกันทางสังคม ไม่มีเทคโนโลยีที่ซับซ้อน อาหารก็ไม่มีเก็บเหลือเฟือ มีความเป็นปึกแผ่นสูง และใกล้ชิดกันมาก ทุกคนรู้จักดี ศาสนามีความสำคัญมาก การควบคุมทางสังคมจะผ่านทางสถาบัน ศาสนา ทุกคนช่วยเหลือกัน โดยไม่คำนึงถึงการตอบแทนในรูปของเงินสด อยู่ร่วมกันฉันญาติมิตร

บทบาทพระสงฆ์ในสังคมไทย ที่จะทำให้ได้โดยตรงก็คือการสงเคราะห์ทางจิตใจ ส่วน สงเคราะห์ทางวัตถุจะทำได้โดยทางอ้อมด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำหรือนำสิ่งของหรือบริการ ที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยแบ่งปันให้เป็นประโยชน์กว้างขวางออกไปโดยการสงเคราะห์นั้นต้องคำนึงถึง ความเหมาะสมตามกาลเทศะ บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชนตามแนวความคิดของ

^๖ พลเดช ปิ่นประทีป และพัชรา อุบลสวัสดิ์, สังคมไทยเป็นสังคมที่ติงามและอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๓.

^๗ ศีล ๕ คือ ๑.ปาณาติปาตาเวรมณี ๒.อทินนาทานาเวรมณี ๓.กาเมสุมิฉาจาราเวรมณี ๔.มูสา วาหาเวรมณี ๕.สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานาเวรมณี, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๘๖/๒๔๗.

^๘ สังคหวัตถุ ๔ หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น คือ ๑.ทาน ๒.ปิยวาจา ๓.อิตถจริยา ๔.สมานัตตา, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๖๗.

^๙ อปายมุข ๖ หมายถึง ทางแห่งความเสื่อม คือ ๑.ดื่มน้ำเมา ๒.เที่ยวกลางคืน ๓.เที่ยวดูการเล่น ๔.คบคนชั่วเป็นมิตร ๕.เล่นการพนัน ๖.เกียจคร้านการงาน, ฎรายละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๗๘-๑๘๔/ ๑๘๖-๑๘๘.

^{๑๐} ทศ ๖ หมายถึง บุคคลประเภทต่างๆ ที่เราต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ดุจทิศที่อยู่รอบตัว คือ ๑.ทิศเบื้อง หน้า ๒.ทิศเบื้องขวา ๓.ทิศเบื้องหลัง ๔.ทิศเบื้องซ้าย ๕.ทิศเบื้องบน ๖.ทิศเบื้องล่าง, ฎรายละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๘๘-๒๐๔/๒๐๒-๒๐๖.

^{๑๑} รัชนิกร เศรษฐ, สังคมวิทยาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๒๘), หน้า ๑๓.

พระราชวรมนิ^{๑๒} (ประกอบด้วยการให้คำแนะนำทางจิตใจเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่างๆ) ส่วนบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนควรปฏิบัติตนประการแรกคือต้องเป็นผู้นำทางจิตใจศรัทธา และปัญญาเนื่องจากความเจริญทางวัตถุและความรวดเร็วของข้อมูลข่าวสารพุทธศาสนิกชนขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาไม่มีหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจไม่มีศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้องพระสงฆ์จึงควรเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนและชุมชนเพื่อยกระดับจิตใจของประชาชนด้วยหลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนาให้สามารถมีชีวิตอย่างเป็นสุขมีศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง

ในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งนั้น บุคคลที่มีบทบาทมากในชุมชนคือพระสงฆ์ ตามโครงสร้างที่ได้นำเสนอนี้ ผู้วิจัยทำงานในฐานะพระสงฆ์ ได้พบเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ที่มีบทบาทการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแตกต่างกันไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดแรงจูงใจที่จะศึกษาถึงกลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยจะศึกษาเฉพาะกรณีของพระสงฆ์ในเขตอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ผลของการวิจัยครั้งนี้จะนำไปเป็นแนวทางส่งเสริมและพัฒนาพระสงฆ์ให้สามารถแสดงบทบาทการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอย่างเต็มศักยภาพต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพชุมชนเข้มแข็งในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ สภาพชุมชนเข้มแข็งในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ แนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรีอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ ในจังหวัดสุพรรณบุรี ศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากหนังสือ นักวิชาการ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และหลักพุทธธรรม จะใช้หลักศีล ๕ อปายมุข ๖ ทิศา ๖ สาราณียธรรม ๖ และสังคหวัตถุ ๔ เพื่อเสริมสร้าง

^{๑๒} พระราชวรมนิ, (ประยุทธ์ ปยุตโต). สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน. (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๓๙.

ชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ ในจังหวัดสุพรรณบุรี และนำเสนอกลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ ในจังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

การวิจัยด้านเอกสาร (Documentary Research) แบ่งออกเป็น ๒ ระยะ คือ

๑.๔.๒.๑ ระยะที่ ๑ ศึกษาวิเคราะห์สภาพการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ตามวิถีจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารรายงานโครงการชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และผลงานตีพิมพ์รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

๑.๔.๒.๒ ระยะที่ ๒ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ ในจังหวัดสุพรรณบุรีจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คัมภีร์ พระไตรปิฎก อรรถกถา ปกรณวิเสส ฎีกา อภิธรรมสังคหะ และเอกสารทางวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และผลงานตีพิมพ์ รวมทั้งจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ รูป/คน ได้แก่

- (๑) พระราชปริยัติเมธี วัดสุวรรณภูมิ เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี
- (๒) นายพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ ประธานกรรมการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ตลาดร้อยปี
- (๓) นายบรรจง ยิบพิทูล ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา

กลุ่มพระสงฆ์จำนวน ๖ รูป ได้แก่

- (๑) พระครูศาสนกิจจาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอสามชูก วัดลาดสิงห์
- (๒) พระครูพิมลสุวรรณเขต รองเจ้าคณะอำเภอสามชูก วัดวิมลโกศาราม
- (๓) พระครูสาทรสุวรรณคุณ เจ้าคณะตำบลย่านยาว วัด
- (๔) พระครูสุวรรณวิจิตร เจ้าคณะตำบลสามชุก วัดสามชุก
- (๕) พระครูสุวรรณศีลวัตร เจ้าอาวาสวัดบ้านทิง
- (๖) พระปลัดวิทยา สุนทรธมโม เจ้าอาวาสวัดคลองหอม

ประชาชนจำนวน ๑๐ คนคือ ๑) นายณรงค์ชัย โภควรรณวิทย์ นายกเทศมนตรีตำบลสามชุก ๒) นายพิชัย แก้วสว่าง กำนันตำบลสามชุก ๓) นางชวัลพัชร ไชยศิริภานันท์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ ตำบลสามชุก ๔) นายประพัฒน์ คูประชามิตร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒ ตำบลสามชุก ๕) นายวิเชียร ขำชะวงศ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ ตำบลสามชุก ๖) นายประเสริฐ ทรัพย์จีน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕ ตำบลสามชุก ๗) นายสุวัฒน์ ปานเพชร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๖ ตำบลสามชุก ๘) นายมานะ ภูมาลา ผู้แทนชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันออก ๙) นางวัลลภา ต้นติวิชัยโกศล ผู้แทนชุมชนสมเด็จพระวันรัต ๑๐) นายสมนึก สุริยานต์ ผู้แทน อปพร. โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสนทนากลุ่มมีการดำเนินงานโดยการส่งเสริมกลยุทธ์การมีส่วนร่วมให้กับชุมชน สร้างความเข้มแข็งและมีจุดเด่นของชุมชนมี ๗ กลุ่มได้แก่

กลุ่มชุมชนต่างๆ

๑) ชุมชนตลาดบ้านทิง จุดเด่นคือ มีกลุ่มหัตถกรรมชุมชนตลาดบ้านทิง มีสินค้า OTOP เช่น ผลิตภัณฑ์จากเชือกมัดฟาง ผลิตภัณฑ์จากหวายมี นายมานิตย์ ปานสุวรรณ เป็น

ประธานชุมชน

๒) **ชุมชนบ้านคลองขอม** จุดเด่นคือ มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการสีข้าว การเลี้ยงหมู การเผาถ่านทำน้ำส้มควันไม้ การเลี้ยงปลาบ่อ การปลูกพืชผักสวนครัว การปลูกหน่อไม้ไผ่ตรง การทำไข่เค็ม เป็นต้นมี นายสมาน จำปาทอง เป็นประธานชุมชน

๓) **ชุมชนบ้านประตุน้ำ** จุดเด่นคือ มีสินค้า OTOP เช่น ไข่เค็มรสน้ำผึ้งมี นายณรงค์ ธัญญาดี เป็นประธานชุมชน

๔) **ชุมชนวัดบ้านทิง** จุดเด่นคือ มีกลุ่มหัตถกรรมชุมชนวัดบ้านทิง ทำผลิตภัณฑ์จากเชือกมัดฝาง ฯลฯมี นายระวี ชีวาสัจจาสกุล เป็นประธานชุมชน

๕) **ชุมชนหลวงพ่อด่าง** จุดเด่นคือ มีกลุ่มอาชีพชุมชนวัดบางแวก มีสินค้า OTOP เช่น น้ำพริก ไข่เค็ม ทำขนมจีนน้ำยา ฯลฯมี นายประจักษ์ จันทร์โท เป็นประธานชุมชน

๖) **ชุมชนร่วมใจ** จุดเด่นคือ มีกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้มี นายรัฐศาสตร์ กลิ่นมณฑา เป็นประธานชุมชน

๗) **ชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันออก** จุดเด่นคือ มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ได้มีการดำเนินกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว พออยู่ พอกิน โดยการปลูกพืชผักสวนครัว การทำขนมไทย การทำกับข้าวไทยโบราณ การเป็นหมู่บ้านประหยัดพลังงาน การทำน้ำหมักชีวภาพมี นางชวัลพัชร โฆษิตศิริภานันท์ เป็นประธานชุมชน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

ในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

ปัจจุบันตำบลสามชุกมีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น ๑๔,๑๖๕ คน แยกเป็นชาย ๖,๗๗๔ คน หญิง ๗,๓๙๑ คน รวม ๑๔,๑๖๕ คน มีจำนวนครัวเรือน ๕,๔๔๒ ครัวเรือน

อำเภอสามชุก มีทั้งหมด ๓ ตำบลได้แก่ ๑) ตำบลสามชุก ได้แก่ หมู่ที่ ๑,๒,๓,๔,๕

๒) ตำบลย่านยาว ได้แก่ หมู่ที่ ๑,๔,๖,๙

๓) ตำบลกระเสียว ได้แก่ หมู่ ๘

ชุมชนมีทั้งหมด ๒๐ ชุมชน คือ (๑) ชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันตก (๒) ชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันออก (๓) ชุมชนระหารฝั่งตะวันตก (๔) ชุมชนระหารฝั่งตะวันออก (๕) ชุมชนสมเด็จพระวันรัต (๖) ชุมชนอยู่เจริญไพบูลย์สามชุก (๗) ชุมชนตลาดสามชุก (๘) ชุมชนบ้านคลองขอม (๙) ชุมชนบ้านประตุน้ำ (๑๐) ชุมชนวัดบ้านทิง (๑๑) ชุมชนหลวงพ่อด่างแวก (๑๒) ชุมชนดงมะลิ (๑๓) ชุมชนบ้านสะพานขาว (๑๔) ชุมชนเศรษฐกร (๑๕) ชุมชนร่วมใจ (๑๖) ชุมชนตลาดบ้านทิง (๑๗) ชุมชนบ้านในคลอง (๑๘) ชุมชนท่าเรือจ้าง (๑๙) ชุมชนตลาดบางขวาง (๒๐) ชุมชนท่าทอง^{๑๓}

ผู้วิจัยจะเลือกชุมชนที่มีจุดเด่นเป็นที่ประจักษ์ออกมา ๗ กลุ่ม

^{๑๓} ข้อมูลจากเทศบาล ตำบลสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี, วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๘.

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

โดยผู้วิจัยทำการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ด้วยการลงไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เริ่มตั้งแต่ วัน เดือน ปี ดังนี้

- ๑) ศึกษาเอกสาร ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๗
- ๒) สัมภาษณ์ มกราคม-มีนาคม ๒๕๕๘
- ๓) สนทนากลุ่มย่อย เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๘
- ๔) วิเคราะห์ข้อมูล กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๘

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ **กลยุทธ์** หมายถึง หลัก แนวทาง วิธีการที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งประสบผลสำเร็จ

๑.๕.๒ **ชุมชนเข้มแข็ง** หมายถึง กระบวนการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชนโดย พระสงฆ์เป็นตัวนำในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในด้านเศรษฐกิจ การพึ่งพา ความมีอิสระกิจกรรม ชุมชน การปกครองและวัฒนธรรม

๑.๕.๓ **การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง** หมายถึง ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการ ปัญหาของตนเองได้ในระดับหนึ่ง ด้วยการมีผู้นำที่มีความสามารถ มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานวัฒนธรรม ความเชื่อ คุณค่าดั้งเดิม ศาสนา และเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งพาเอื้อต่อกันและกัน โดยแต่ละชุมชนได้ใช้ศักยภาพของตนเองเข้าคลี่คลายและจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองภายใต้ความร่วมมือและสนับสนุนจากองค์กรภายนอก

๑.๕.๔ **พระสงฆ์** หมายถึง พระสงฆ์ที่สังกัดอยู่ในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๕.๕ **ชุมชน ๗ กลุ่ม** หมายถึง ชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอสามชุก ซึ่งอยู่ในจังหวัด สุพรรณบุรี

๑.๕.๖ **วิถีพุทธ** หมายถึง การดำเนินชีวิตแบบผู้รู้ตามหลักธรรม ของพระสัมมาสัมพุทธ เจ้า โดยวิถีชุมชนอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวทางพระพุทธศาสนา นอกจากจะเป็นหลัก ของการดำเนินชีวิตแล้ว ยังเป็นวิธีการแก้ปัญหาด้วย

๑.๕.๗ **หลักธรรม** หมายถึง หลักธรรมที่จะมาใช้ในชุมชนในเขตอำเภอสามชุก จังหวัด สุพรรณบุรี ได้แก่ ทิศา ๖ สาราณียธรรม ๖ ศีล ๕ อปายมุข ๖ และสังคหวัตถุ ๔

๑.๕.๘ **แนวคิดทฤษฎี** หมายถึง แนวคิดประเวศ วะสี และใช้ทฤษฎีของสำนักส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพชุมชน

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ในจังหวัด สุพรรณบุรีครั้งนี้ มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑.๑ **ประเวศ วะสี** ได้เขียนไว้ในหนังสือเรื่องพระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม ว่า สังคมประกอบด้วยคนจำนวนมาก แต่สังคมใช้ว่าจะประกอบด้วยคนแต่ละคน สังคมต้องมีโครงสร้าง

เหมือนกับทุกสรรพสิ่งต้องมีโครงสร้างจึงจะดำรงอยู่ได้ โครงสร้างทางสังคมเป็นเครื่องกำหนดคุณสมบัติของสังคม เช่นสังคมแนวราบกับสังคมแนวดิ่งมีคุณสมบัติต่างกัน^{๑๔}

๑.๖.๑.๒ พระเทพติก (ระแบบ ฐิตญาโน) ได้เขียนไว้ในหนังสือปลุกไมตรีอย่ารู้ร้างว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสไว้ว่า คนไทยรักษาชาติ รักษาแผ่นดินเป็นปีกแผ่น มันคงมาได้ด้วยสติปัญญา ความสามารถ และด้วยคุณความดี อิศราภาพ เสรีภาพ ความร่มเย็นเป็นสุข ตลอดจนความเจริญทุกอย่างที่มีอยู่บัดนี้ เราทั้งหลายในปัจจุบัน จึงต้องถือเป็นหน้าที่รับผิดชอบอย่างสำคัญ ในอันที่จะรักษาคุณความดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามที่สถานการณ์ของบ้านเมืองเราและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคส่วนนี้ของโลกกำลังเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว ท่านทั้งหลายจะต้องควบคุมสติให้มั่น ไม่หวั่นไหวไปกับเหตุวิกฤติ ทำความคิดจิตใจให้หนักแน่นและเที่ยงตรงเสมอเหมือนกัน ที่จะยึดมั่นในเหตุผลความสุจริต ถูกต้องและประโยชน์สุขส่วนรวม และมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้และความสามารถ ด้วยความเฉลียวฉลาดรอบคอบ และความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็จะร่วมกันปฏิบัติบริหารงานทุกด้านได้อย่างเข้มแข็งมั่นคงและเหนียวแน่น^{๑๕}

๑.๖.๑.๓ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ได้เขียนไว้ในหนังสือ เรื่องข้อเสนอคำจำกัดความให้ความหมายของ “ประชาสังคม” ว่าหมายถึงสังคมที่ประชาชนทั่วไปต่างมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน โดยอาศัยองค์การ กลไก กระบวนการ และกิจกรรมอันหลากหลายที่ประชาชนจัดขึ้น โดยนัยของความหลากหลายขององค์การนี้ไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม องค์กร ชมรม สมาคมซึ่งล้วนแต่มีบทบาทสำคัญต่อการผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งสิ้นจึงเป็นเสมือนสังคมของประชาชน (Society of civil) “ประชาสังคม” นั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ไม่ใช่ภาครัฐ ซึ่งดำเนินงานโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายและก็ไม่ใช่ภาคธุรกิจ ซึ่งดำเนินงานโดยมุ่งหวังผลตอบแทน(กำไร)เป็นสำคัญ^{๑๖}

๑.๖.๑.๔ ชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ประชาสังคม” หมายถึงทุกๆ ส่วนของสังคมโดยรวมทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน หรือองค์กรอื่นๆ ด้วยทั้งภาคเอกชนและอาสาสมัคร ถือว่าทั้งหมดเป็นประชาสังคม ซึ่งแตกต่างจากความหมายแบบตะวันตกที่แยกออกมาจากภาครัฐ หรือนอกภาครัฐ แต่หมายถึงทุกๆ ฝ่ายเข้ามาเป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างของพัฒนาการ แต่การที่รัฐเข้าไปเกี่ยวข้องนั้นอยู่ในลักษณะที่ไม่ใช่กำลังบังคับ แต่เป็นเพื่อช่วยในการบริหารของเขาเอง แนวคิดหุ้นส่วนกัน (Partnership) นี่คือการร่วมกันทำ ซึ่งหมายความว่าเราจะพูดไม่ได้ว่าเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องของฝ่ายรัฐหรือฝ่ายสังคมหุ้นส่วนกัน (Partnership) ไม่ใช่ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นเรื่องของการมีส่วนร่วม (participation) ไม่ใช่เรื่องของการแสดงตัวแทน (Representation) โดยนัยนี้ ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ให้ความสำคัญของ “วิถีประชา” (Civil movement) ที่เป็นการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มองค์กรต่างๆ โดยเอาตัวกิจกรรมเป็น

^{๑๔} ประเวศ วะสี, พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาพัฒนาการสังคม, ๒๕๓๙, หน้า ๑๐๗-๑๒๐.

^{๑๕} อ้างในพระเทพติก (ระแบบ ฐิตญาโน), ปลุกไมตรีอย่ารู้ร้าง, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทแปดสิบเจ็ด, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

^{๑๖} ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, “ข้อเสนอคำจำกัดความ”, ๒๕๔๑, หน้า ๑๖๒.

ศูนย์กลางปราศจากการจัดตั้ง ดังข้อเสนอที่สำคัญในเชิงกลยุทธ์การพัฒนาในช่วงของการจัดทำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 คือ Area Function Participation : AFP กล่าวคือ จะต้องเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของทุกฝ่ายร่วมกันในระดับพื้นที่ (ย่อยๆ) ซึ่งในที่นี้อาจเป็นพื้นที่จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน หรือพื้นที่ในเชิง เศรษฐกิจ เช่น เขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นต้น^{๑๗}

๑.๖.๑.๕ นิธิ เอียวศรีวงศ์ กล่าวว่าประชาสังคม คือกลุ่มคนที่รู้สึกตัวเองเป็นกลุ่ม เดียวกัน หรือเป็นพวกเดียวกัน กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง จะต้องสามารถแสดงว่าเป็นอย่างเดียวกัน (identify) ร่วมกันได้ว่าเราเป็นพวกเดียวกัน ประการที่สอง เรามีความสัมพันธ์กันโดยไม่รู้จักรักกัน อาศัยบนฐานของสิทธิต้องมีสิทธิบางอย่างและยอมรับซึ่งกันและกัน ลักษณะประชาสังคมของไทย เกิดหลังรัฐ รัฐเกิดขึ้นก่อนแล้วจึงเป็นการจำกัดความ (define) ว่าเป็นประชาสังคมไทย นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับเรื่องสื่ออย่างยิ่ง ซึ่งการศึกษาก็เป็นสื่อชนิดหนึ่ง ในการที่จะช่วย ขับเคลื่อนกิจกรรม ในอนาคตนั้นการที่ประชาสังคมจะใหญ่ขึ้นหรือไม่ ไม่เกี่ยวกับการสนับสนุนของ ภาครัฐ ตัวของมันเองจะต้องดำเนินการไปเอง คือความสำนึกของประชาสังคมอาจจะมากขึ้น แต่จะ เข้มแข็งหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับการจัดองค์ประกอบของฝ่ายประชาชน ฝ่ายประชาสังคมด้วยว่า เรา รู้จักจัดองค์กรในการทำอะไรหรือไม่ถ้าเราไม่จัดองค์กรเลยประชาสังคมเมืองไทยก็จะอ่อนแออย่างนี้^{๑๘}

๑.๖.๑.๖ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้ให้ความหมายของ “ประชาสังคม” หรือ “อารยสังคม” ที่ครอบคลุมทุกชนชั้นของสังคมเน้นเรื่องความสมานฉันท์ความกลมเกลียวความ กลมกลืนในภาคประชาสังคมมากกว่าการดูที่ความแตกต่าง หรือความแตกแยกภายในหมู่ประชาชน อย่างไรก็ตามมุมมองของ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับประเด็นของคนชั้น กลาง และ “สำนึกของความเป็นพลเมือง” กล่าวคือ “ประชาสังคม “ โดยนัยนี้ มิได้หมายถึง ความเป็นชุมชนของสังคมชนบทเท่านั้น แต่กินความรวมไปถึง คนชั้นกลางภาคเมือง ที่ไม่จำเป็นต้อง มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด หรือความเป็นเครือญาติ หรือเป็นแบบคั่นหน้า (face to face relationship) แต่เป็นความผูกพัน (bond) ของผู้คนที่หลากหลายต่อกันบนฐานแห่งความร่วมมือ และการแสวงหาการมีส่วนร่วม และด้วยสำนึกที่มีต่อความเป็นพลเมือง หรือ (Citizenship) ไม่ใช่ใน ฐานะราษฎร (subject)^{๑๙}

๑.๖.๑.๗ ชชาติชาย ณ เชียงใหม่ ได้ให้ความหมายว่ากลุ่มองค์กรที่เป็นพลังนอกระบบรัฐเป็นกลุ่มที่รวมตัวกันขึ้นมา โดยจะไม่หวังกำไรหรือหวังกำไรก็ตาม ที่ต้องการมีบทบาท ร่วมกับรัฐในการที่จะจัดระเบียบการปกครอง การพัฒนาจัดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับ ประชาชนในความหมายดังกล่าว “พลเมือง” จะต้องตระหนักถึงบทบาทของตนเองเป็นพลเมือง (Citizen concern) ที่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ต่อชุมชน ต่อรัฐ ซึ่งหมายถึง การเข้าไปมี บทบาทเข้าไปร่วมกับภาครัฐ^{๒๐}

^{๑๗} ชัยอนันต์ สมุทวณิช, “บทสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช”, ๒๕๔๑, หน้า ๘๖.

^{๑๘} นิธิ เอียวศรีวงศ์, “บทสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์”, ๒๕๔๑, หน้า ๕๓-๖๕.

^{๑๙} อเนก เหล่าธรรมทัศน์, ส่วนรวมที่ไม่ใช่รัฐ : ความหมายของประชาคม. (กรุงเทพมหานคร : โครงการวิจัยและพัฒนาประชาคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑), หน้า ๗๓-๘๕.

^{๒๐} ชชาติชาย ณ เชียงใหม่, “บทสัมภาษณ์ศาสตราจารย์ ดร.ชชาติชาย ณ เชียงใหม่”, ๒๕๔๑, หน้า ๙๓.

๑.๖.๑.๘ **ธีรยุทธ บุญมี** กล่าวว่า สังคมเข้มแข็ง (Civil Society) หมายถึงจิตสำนึกทางสังคมที่ก่อตัวขึ้นแสดงออกอย่างเด่นชัดในรูปของการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน (popular movement) ร่วมกับองค์กรเอกชน และองค์กรวิชาชีพอิสระต่างๆ การเคลื่อนไหวของภาคประชาชนนี้มีลักษณะที่กระจายตัว (diffuse) มากกว่าการจัดตั้งแบบรวมศูนย์ และการเคลื่อนไหวดังกล่าวยังเน้นการมีส่วนร่วมของทุกส่วนในสังคม และการเสริมบทบาทขององค์กรนอกภาครัฐ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรวิชาชีพอิสระต่างๆ^{๒๑}

สรุปความหมายของประชาสังคมที่นักวิชาการได้ให้ความหมายที่หลากหลายแล้ว น่าจะหมายถึงการที่คนในสังคมมีจิตสำนึกร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มาเป็นพันธมิตรกัน หรือเครือข่ายเดียวกันก่อเกิดอำนาจในแนวราบอันยิ่งใหญ่ขึ้นมาคานอำนาจแนวดิ่งของภาครัฐโดยไม่ได้จำกัดจำนวนประชากรหรือขนาดขององค์กร อาจอยู่กระจัดกระจายมารวมกันเป็นเครือข่าย (network) ย่อยๆ ไม่ใช่ลักษณะรวมศูนย์ แต่เป็นองค์กรจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ในลักษณะประชาสังคม ก่อให้เกิดโครงสร้างแนวใหม่ทางสังคม ที่มีความสัมพันธ์ลักษณะหุ้นส่วนกัน (partnership) ถ้าหากประสานกับโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ในแนวดิ่งได้อย่างสมานสามัคคีกันแล้ว จะทำให้สังคมทั้งสังคมมีความเข้มแข็งเหมือนผืนผ้าที่มีทั้งเส้นใยแนวราบและแนวดิ่ง ถักทอกันเป็นผืนผ้าที่มีความงามและแข็งแรง

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๒.๑ **สมบุญ สุธาส์ราญ** ได้สรุปไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่องพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมว่า “วิธีการดำเนินการพัฒนาของพระสงฆ์มีความแตกต่างกัน เช่น ภาคเหนือพระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินโครงการพัฒนามาก เป็นผู้ประสานงานโครงการปานกลาง เป็นผู้บริหารงานโครงการน้อย ส่วนในภาคอีสานเป็นผู้ดำเนินการพัฒนามากเกือบครึ่งหนึ่งของทั้งหมด ที่พบน้อยคือบทบาทการเป็นพี่เลี้ยงการพัฒนา ส่วนเป็นผู้บริหารโครงการและเป็นผู้ส่งเสริมการพัฒนา นั้นมีอยู่ในขั้นต่ำ”^{๒๒}

๑.๖.๒.๒ **พินิจ ลาภธนานนท์** ได้สรุปในวิทยานิพนธ์เรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ว่า “บทบาทที่พระสงฆ์ดำเนินการนั้นมี ๔ บทบาท คือ (๑) เป็นผู้ส่งเสริมการพัฒนา (๒) เป็นผู้นำการพัฒนา (๓) เป็นผู้ประสานงานการพัฒนา (๔) เป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนการพัฒนา จากบทบาททั้ง ๔ นี้ได้พบว่า บทบาทเป็นผู้นำมีมากที่สุด บทบาทเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนการพัฒนาน้อยที่สุด”^{๒๓}

๑.๖.๒.๓ **กรณีการ โอมฤณ** ได้สรุปในวิทยานิพนธ์เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นทิวเขา : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสหบาลข้าว หมู่บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ไว้ว่า “พระสงฆ์เป็นสื่อบุคคลที่มีความสามารถและทรงคุณค่าในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นอย่างดี เพราะประชาชนมีความเห็นว่าพระสงฆ์เป็นสื่อบุคคลที่น่าไว้วางใจ มีความสามารถในการ

^{๒๑} ธีรยุทธ บุญมี, สังคมเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร : มิ่งมิตร, ๒๕๓๖), หน้า ๑๕๑.

^{๒๒} สมบุญ สุธาส์ราญ, พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม, รัฐศาสตรมหาบัณฑิต : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐, หน้า ๗๗-๘๔.

^{๒๓} พินิจ ลาภธนานนท์, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๒๖-๑๒๘.

ติดต่อสื่อสาร และมีความกระตือรือร้นในการทำงานพัฒนา” และยังได้สนับสนุนเสนอแนะให้ พระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้ประสานงาน โดยการนำความคิด ข่าวสารข้อมูลความรู้ และนวัตกรรมใหม่ๆไปประชาสัมพันธ์แก่พระสงฆ์ เพื่อให้ประชาสัมพันธ์ไปยังประชาชนต่อไปยังมีอีกหลายกิจกรรมที่พระสงฆ์แสดงบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน^{๒๔}

๑.๖.๒.๔ เฉลิม อุตถกฤษฎ์ ได้สรุปในวิทยานิพนธ์เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในงานพัฒนาชุมชนพบว่า “พระสงฆ์ได้กระทำการพัฒนาด้านสภาพแวดล้อมทั้งวัดและหมู่บ้าน การพัฒนาบริการสังคม เช่น การปรับปรุงโรงเรียน การจัดหาอุปกรณ์การศึกษา การบริจาคสิ่งของให้โรงพยาบาลและโรงเรียน เป็นต้น ส่วนการพัฒนาด้านการศึกษา เช่น การอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน การให้การศึกษาทางพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชน^{๒๕}

๑.๖.๒.๕ สุกจน์ บันเทิง ได้ศึกษาวิจัย เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอวังสามสี จังหวัดอุบลราชธานี สรุปผลว่า “การแสดงผลบทบาทของพระสงฆ์ใน ๓ ฐานะ คือ บทบาทในฐานะผู้นำ บทบาทในฐานะผู้ประสานงาน และ บทบาทในฐานะผู้สนับสนุนนั้นพบว่า พระสงฆ์แสดงผลบทบาทในฐานะผู้สนับสนุนมากที่สุด รองลงมา เป็น บทบาทในฐานะผู้ประสานงาน และบทบาทสุดท้ายคือในฐานะผู้นำการพัฒนา^{๒๖}

โดยสรุปจากผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ซึ่งเป็น กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธ จะเห็นความแตกต่างของกิจกรรมต่างๆ ที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการพัฒนา ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถเฉพาะตัวที่มีอยู่และขึ้นอยู่กับสภาพของท้องถิ่น ความเหมาะสมส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการพัฒนาบริการสังคมในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชน อยากเห็นชุมชนของตนเองเจริญขึ้นอันเป็นคุณลักษณะของจิตสำนึกชุมชน ต้องการให้ชุมชนเข้มแข็งนั่นเอง ตามแต่พระสงฆ์ในปัจจุบันควรมีกิจกรรมการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธเนื่องจากบริบทสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยงานเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษา

๑.๗.๑ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาถึงกลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยการวิจัยทางเอกสาร (Documentary research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) มีขั้นตอนวิจัยดังต่อไปนี้

^{๒๔} กรณิการ์ โอมุณ, “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาท้องถิ่นจิตติวิทยาลั : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสหบาลข้าว หมู่บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์”, ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๘๑-๘๒.

^{๒๕} เฉลิม อุตถกฤษฎ์, “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในงานพัฒนาชุมชน”, ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑), บทคัดย่อ.

^{๒๖} สุกจน์ บันเทิง. “ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอวังสามสีจังหวัดอุบลราชธานี”, มหามบัณฑิตพัฒนาศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๓๖, บทคัดย่อ.

๑.๗.๑.๑ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ รูป/คน ได้แก่

- ๑) พระราชปริยัติเมธี เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี
- ๒) นายพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาชุมชน
- ๓) นายบรรจง ยิบพิกุล ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา

๑.๗.๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์จำนวน ๖ รูปคือ

- (๑) พระครูศาสนกิจจาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอสามชุก วัดลาดสิงห์
- (๒) พระครูพิมลสุวรรณเขต รองเจ้าคณะอำเภอสามชุก วัดวิลโลคาราม
- (๓) พระครูสาทรสุวรรณคุณ เจ้าคณะตำบลย่านยาว วัดบางขวาง
- (๔) พระครูสุวรรณวิจิตร เจ้าคณะตำบลสามชุก วัดสามชุก
- (๕) พระครูสุวรรณศีลวัตร เจ้าอาวาสวัดบ้านทิง
- (๖) พระปลัดวิทยา สุนทรธมโม เจ้าอาวาสวัดคลองหอม

ประชาชนจำนวน ๑๐ คนคือ (๑) นายณรงค์ชัย โภควรรณวิทย์ นายกเทศมนตรีตำบลสามชุก (๒) นายพิชัย แก้วสว่าง กำนันตำบลสามชุก (๓) นางชวัลพัชร โฆจิตศิริภานันท์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๑ ตำบลสามชุก (๔) นายประพัฒน์ คุประชาติมิตร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒ ตำบลสามชุก (๕) นายวิเชียร ขำชะวงค์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ ตำบลสามชุก (๖) นายประเสริฐ ทรัพย์จีน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕ ตำบลสามชุก (๗) นายสุวัฒน์ ปานเพชร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๖ ตำบลสามชุก (๘) นายมานะ ภูมาลา ผู้แทนชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันออก (๙) นางวัลลภา ตันติวิชญ์โกศล ผู้แทนชุมชนสมเด็จพระวันรัต (๑๐) นายสมนึก สุริยานต์ ผู้แทน อปพร. โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

๑.๗.๑.๓ กลุ่มการสนทนากลุ่มย่อยได้แก่ ๑) ชุมชนตลาดบ้านทิง โดยมีนายพิชัย แก้วสว่าง เป็นหัวหน้ากลุ่ม ๒) ชุมชนบ้านคลองหอม โดยมี นายวิเชียร ขำชะวงค์เป็นหัวหน้ากลุ่ม ๓) ชุมชนบ้านประตุน้ำ นายประพัฒน์ คุประชาติมิตร เป็นหัวหน้ากลุ่ม ๔) ชุมชนวัดบ้านทิง นายพิชัย แก้วสว่าง ๕) ชุมชนหลวงพ่อบึงวัดบางแวก โดยมีนายประเสริฐ ทรัพย์จีน เป็นหัวหน้ากลุ่ม ๖) ชุมชนร่วมใจ นางวัลลภา ตันติวิชญ์โกศล เป็นหัวหน้ากลุ่ม ๗) ชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันออก นางชวัลพัชร โฆจิตศิริภานันท์ เป็นหัวหน้ากลุ่ม

๑.๗.๒ ขั้นตอนการศึกษาวิจัยทางเอกสาร จะศึกษาแบ่งตามแหล่งข้อมูล ดังนี้

๑.๗.๒.๑ ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเรื่องสภาพการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ใน จังหวัดสุพรรณบุรี จากเอกสาร หนังสือ โครงการต่างๆ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และผลงานตีพิมพ์ทั้งภาษาไทยภาษาอังกฤษทางวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

๑.๗.๒.๒ ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ ข้อมูลเรื่องแนวคิดทฤษฎี และหลักธรรม เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี จากพระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ อรรถกถาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณ คัมภีร์วิสุทธิมรรค และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และผลงานตีพิมพ์ทั้งภาษาไทยภาษาอังกฤษทางวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

๑.๗.๓ ขั้นตอนการศึกษาวิจัยภาคสนาม จะดำเนินการ ดังต่อไปนี้

สร้างเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ มีวิธีการสร้างดังนี้

๑.๗.๓.๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา คือแบบสัมภาษณ์อยู่ในกรอบแนวคิดการวิจัยซึ่งเกี่ยวกับกลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๑.๗.๓.๒ นำกรอบที่ได้จากข้อที่ ๑ มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์

๑.๗.๓.๓ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้ คือ

ก. ความเที่ยงตรง (Validity) โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประสิทธิภาพความถูกต้องเหมาะสม ดังมีรายนามผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ (๑) พระศรีคมภิญญาณ,รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ (๒) พระมหาสุทิตย์ อาภาโร, ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (๓) ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ (๔) ดร.อำนาจ บัวศิริ (๕) ศ.ดร.วัชรระ งามจิตรเจริญ

ข. ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วจาก ข้อ ก. ไปให้ประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๐ รูป/คน ให้สัมภาษณ์

ค. ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้พิจารณาความเหมาะสมและความถูกต้องตามเนื้อหา ภาษา และความสอดคล้องเกี่ยวกับประเด็นคำถาม ก่อนนำไปเก็บข้อมูลเพื่อเตรียมนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

๑.๗.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามตามลำดับขั้นตอนดังนี้

๑.๗.๔.๑ ผู้วิจัยจะเขียนคำร้อง (บพ.๖) ที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตคนบติ ในการนำไปขอสัมภาษณ์พระสงฆ์ในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรีและชุมชนที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ ระหว่าง วัน ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๘

๑.๗.๔.๒ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมทั้งมีแบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ สมุดจดบันทึก โดยสัมภาษณ์ คือ

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ๓ รูป/คน ได้แก่

- (๑) พระราชปริยัติเมธี เจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี
- (๒) นายพงษ์วิน ชัยวิรัตน์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาชุมชน
- (๓) นายบรรจง ยิบพิกุล ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา

กลุ่ม พระสงฆ์จำนวน ๖ รูป คือ

- (๑) พระครูศาสนกิจจาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอสามชุก วัดลาดสิงห์
- (๒) พระครูพิมลสุวรรณเขต รองเจ้าคณะอำเภอสามชุก วัดวิมลโกคาราม
- (๓) พระครูสาทรสุวรรณคุณ เจ้าคณะตำบลย่านยาว วัด
- (๔) พระครูสุวรรณวิจิตร เจ้าคณะตำบลสามชุก วัดสามชุก

(๕) พระครูสุวรรณศีลวัตร เจ้าอาวาสวัดบ้านทึง

(๖) พระปลัดวิทยา สุนทรธมโม เจ้าอาวาสวัดคลองขอม

ประชาชนจำนวน ๑๐ คน คือ (๑) นายณรงค์ชัย โภควรรณวิทย์ นายกเทศมนตรีตำบลสามชุก (๒) นายพิชัย แก้วสว่าง กำนันตำบลสามชุก (๓) นางชวัลพัชร โฆษิตศิริภานันท์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑ ตำบลสามชุก (๔) นายประพัฒน์ คุประชาติมิตร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒ ตำบลสามชุก (๕) นายวิเชียร ขำชะวงศ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๓ ตำบลสามชุก (๖) นายประเสริฐ ทรัพย์จีน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕ ตำบลสามชุก (๗) นายสุวัฒน์ ปานเพชร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๖ ตำบลสามชุก (๘) นายมานะ ภูมาลา ผู้แทนชุมชนวัดสามชุกฝั่งตะวันออก (๙) นางวัลลภา ตันติวิชญ์โกศล ผู้แทนชุมชนสมเด็จพระวันรัต (๑๐) นายสมนึก สุริยานต์ ผู้แทน อปพร. เพราะเนื่องจากเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี นอกจากนี้ ผู้วิจัยต้องสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่างพบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย แจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีกำหนดนัดหมายวันเวลาที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้เตรียมตัวและเตรียมเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓) เก็บรวมข้อมูลการสนทนา กลุ่ม ซึ่งวัดหรือการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ฯ มาสร้างกลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีมุขของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อให้ผู้ร่วมสนทนาเสนอข้อคิดเห็น ฯ ปรับปรุงต่อไป

๑.๗.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วผู้วิจัยนำมาถอดใจความและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแปลความ การตีความ เปรียบเทียบให้เห็นและนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายถึงกลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีมุขของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๗.๖ นำเสนอกลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งจากการวิเคราะห์ โดยสัมภาษณ์ ฯ การสนทนากลุ่มย่อย เพื่อรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลจากการสัมภาษณ์

๑.๗.๗ สรุปผลการวิจัยทางเอกสาร และผลการวิจัยภาคสนาม อภิปรายผลตามสมมติฐาน ตอบปัญหาที่ต้องการทราบ พร้อมมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบถึงสภาพชุมชนเข้มแข็งในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๘.๒ ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๘.๓ กลยุทธ์ในด้านองค์ความรู้พัฒนาชุมชน หลักธรรมการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีมุขของพระสงฆ์ ในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี

๑.๙ กรอบแนวคิด

